
MOŽNOSTI UŽITÍ DÍLA AUTORSKY CHRÁNĚNÝCH KARTOGRAFICKÝCH DĚL

Possibilities of Using Copyrighted Cartographic Works

Eva Novotná

Geografická knihovna a Mapová sbírka Přírodovědecké fakulty Karlovy univerzity v Praze

Recenzenti:

Mgr. Michal Koščík, PhD.

RNDr. Alena Vondráková, PhD.

Abstrakt:

V procesu masivní digitalizace byly často vyčerpány možnosti zveřejnění volných děl. Proto je uzavírání licencí žádoucí. Článek nabízí paměťovým institucím možnosti využít licenční smlouvy pro širší zveřejnění sbírek. Jsou definovány základní termíny autorského zákona. Popisují se mimosmluvní instituty užití jako knihovní licence, školní dílo a zaměstnanecké dílo. Jsou popsány principy licenční smlouvy výhradní, nevýhradní a nutné náležitosti těchto smluv. Přestavují se praktické možnosti užití děl pomocí licencí na příkladech databáze GEOIBLINE a portálu prof. Karla Kuchaře.

Klíčová slova: *autorské právo, licenční smlouvy, kartografické dokumenty, paměťové instituce, GEOIBLINE, Karel Kuchař*

Abstract:

The possibilities for publication of public domain works were often exhausted in the process of massive digitization. Therefore, it is desirable to conclude licences. The article offers memory institutions to use licence agreement for wider publication of collections. The basic terms of Copyright Act are defined. Non-contractual institutes of use such as library licence, school work and employee work are described. The principles of exclusive, non-exclusive licence agreement and necessary elements of such contracts are described. It presents practical options for the use of works by using licences by the examples of GEOIBLINE database and prof. Karel Kuchař portal.

Keywords: *copyright, licensing agreements, cartographic documents, memory institutions, GEOIBLINE, Karel Kuchař*

Úvod

Problém zpřístupnění digitalizovaných dokumentů řeší v současnosti množství českých i evropských paměťových institucí. Národní digitální knihovna má již koncem roku 2014 zpřístupnit 26 milionů stran a krajské digitalizace kolem 5 milionů stran. Na digitalizaci se pracuje i v mnoha

českých knihovnách, muzeích, archivech a sbírkách. V projektu MK ČR TEMAP,¹ technologie pro zpřístupnění mapových sbírek, jsou odborně katalogizovány a zpřístupňovány především digitalizované kartografické dokumenty, ale i grafiky a plné texty článků. Rozvíjí se zde také plnými texty dále doplňovaná databáze Geografická bibliografie ČR on-line,² která patří se svými 177 000 bibliografickými záznamy mezi největší volně dostupné oborové databáze ve světě.³ Přednostně se zpravidla zpracovávají autorsky volná díla⁴, ale existují také legální cesty, jak zpřístupnit díla autorsky chráněná, na která se ještě vztahuje ochrana majetkových práv dle Autorského zákona. Tyto možnosti by měl následující článek nastínit. Autorsko-právní ochranu těchto děl řeší a upravuje především *Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících a právem autorským a o změně některých zákonů* (dále autorský zákon).⁵

Uvedenou problematikou se kromě autorského zákona zabývá podrobný komentář Autorského zákona autorů I. Telce a P. Tůmy,⁶ praktickou příručkou s komentářem, vzory a judikaturou je Autorské právo M. Šebelové.⁷ O tématu pojednávají v díle Autorský zákon, komentář a předpisy související i autoři J. Kříž, I. Holcová a V. Křesťanová.⁸ Speciálním problémům autorského práva v kartografii se věnují autorky A. Vondráková⁹ a E. Novotná.¹⁰ V dřívějších letech to byly články vycházející v periodiku *Geodetický a kartografický obzor* od autorů D. Olejára¹¹ a M. Mališe.¹² Přínosný je i článek J. Neumanna Aktuální otázky uplatnění autorského práva v prostředí státních mapových děl.¹³

Základní pojmy autorského práva

Předmětem autorského práva je **autorské dílo**. Definuje se jako dílo literární a jiné umělecké a vědecké dílo, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, čili je originální. Dalším

¹ www.temap.cz

² www.geobibline.cz

³ NOVOTNÁ, Eva. Base de datos GEOBIBLINE y su comparación con las bases geográficas existentes en el mundo. *El profesional de la información*. 2012, roč. 21, č. 3, s. 304-311. ISSN 1386-6710.

⁴ § 28 Autorského zákona

⁵ Česko. *Autorské právo; Průmyslová práva: autorský zákon, užité a průmyslové vzory, vynálezy a zlepšovací návrhy, ochranné známky, označení původu, topografie polovodičových prvků, biotechnologie, odrůdy rostlin, patentoví zástupci, vymáhání práv, vybraná ustanovení souvisejících předpisů, přehled mezinárodního a evropského práva duševního vlastnictví: podle stavu k 19.10.2009*. Ostrava: Sagit, 2009. 224 s. ÚZ; č. 752. ISBN 978-80-7208-767-9.

⁶ TELEČEK, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. xviii, 971 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4.

⁷ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. viii, 196 s. Právo pro denní praxi. ISBN 80-251-1090-7.

⁸ KŘÍŽ, Jan et al. *Autorský zákon a předpisy související: komentář: podle stavu k 1. 9. 2005*. 2. aktualiz. vyd. Praha: LINDE, 2005. 792 s. ISBN 80-7201-546-X.

⁹ VONDRÁKOVÁ, Alena. *Autorské právo v kartografii a geoinformatice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro katedru geoinformatiky, 2012, 124 s. ISBN 978-80-244-3206-9.

¹⁰ NOVOTNÁ, Eva a Alena VONDRÁKOVÁ. Zpřístupnění a užití digitalizovaných kartografických děl. *Geografické rozhledy*. 2012/2013, roč. 22, č. 2, s. 1-4.

¹¹ OLEJÁR, Daniel, Richard OSTERTÁG a Martin STANEK. Informační bezpečnost a ochrana autorství digitálních dokumentů. *Geodetický a kartografický obzor*. 1999, roč. 45, 7/8, s. 169-173. ISSN 0016-7096.

¹² MALIŠ, Miroslav. Autorské právo a kartografické dílo. *Geodetický a kartografický obzor*, 1996, 42(10), s. 214-216. ISSN 0016-7096.

¹³ NEUMANN, Jan. Aktuální otázky uplatnění autorského práva v prostředí státních mapových děl. *S'96, Příl.* 1996, roč. 7, č. 46.

zákonným znakem autorského díla je jeho zachycení. Musí být vyjádřeno v jakémkoliv lidskými smysly vnímatelné podobě včetně elektronické, ať už trvalé nebo dočasné (například náčrt mapy v písku nebo glóbus z ledu).¹⁴ Zákon dále jmenuje konkrétní typy autorských děl včetně díla kartografického, ale přesně je nedefinuje.

Prvním oprávněným veřejným přednesením, provedením, předvedením, vystavením, vydáním či jiným zpřístupněním veřejnosti je dílo **zveřejněno**. Dílo je chráněno od tohoto okamžiku a ke vzniku ochrany jej není nutné dále registrovat.

Autor je vždy pouze fyzická osoba, protože právnická osoba není nadaná schopností tvořit. U spoluautorů přísluší autorské právo k dílu všem společně a nerozdílně a o nakládání s dílem rozhodují jednomyslně.

Obsahem autorského práva je právo na ochranu **osobních práv autora** (ochrana autora a nedotknutelnost díla) a právo na ochranu **majetkových práv autora** (nakládat, vydat, rozmnožovat, vystavit, přeložit, ap.) Porušením práva na ochranu autorství u osobnostních práv jsou například neoprávněné zveřejnění díla, osobení si autorství (plagiát), prozrazení autorství (například u pseudonymů), neuvedení nebo nesprávné uvedení autora (citace), provedení změn v díle bez souhlasu autora a snížení hodnoty díla (např. špatná reprodukce). Majetkovými právy autorskými jsou: právo s dílem nakládat, právo dát svolení k užití díla (rozmnožením, zahrnuje i digitalizaci, rozšiřováním originálu, pronájmem originálu, vystavováním originálu, šířením prostřednictvím médií) a právo na autorské odměny (při opětném prodeji originálu díla uměleckého, v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu.

K užití autorského díla je zpravidla nutný souhlas autora, jenž má právo na autorskou odměnu. Ani po smrti autora nesmí být porušována osobnostní práva autora.

Zákon taxativně vypočítává možnosti užití díla (rozmnožování, rozšiřování, pronájem, půjčování, vystavování, sdělování, dále provozování díla živě, vysílání rozhlasem, přenos a provozování rozhlasového či televizního vysílání), ale v par. 12, odst. 5. uvádí, že lze dílo užít i jiným způsobem.¹⁵

Kartografické dílo v autorském zákoně

Kartografické dílo není v Autorském zákoně specifikováno. Norma ČSN 73 0401 Názvosloví v geodézii a kartografii¹⁶ používá termín kartografické dílo, jenž je výsledek kartografického znázornění zemského povrchu, kosmu, kosmických těles nebo jejich částí, objektů, jevů a jejich vztahů na nich spolu s textovými a jinými např. obrazovými doplňky; je to např. mapa, mapový atlas, glóbus. Mezi kartografická díla patří i výkresy, náčrty, plastická zobrazení, digitální mapová díla, kartografické aplikace a kartografické aplikace na Internetu.¹⁷ Kartografická díla nebo jejich výřezy se stávají často součástí jiných dokumentů, ale bohužel mnohdy bez souhlasu autorů. Převzaté mapy a plánky se často stávají běžně užívanou přílohou dokumentů například v letácích, v časopisech, v knihách, na plakátech, na webových stránkách. Málokdy u nich najdeme citovaný zdroj. Převzatá mapa se může snadno poznat třeba podle chybně uvedeného číselného měřítka.

¹⁴ viz poznámka č. 4, § 2, s. 5.

¹⁵ viz poznámka č. 4, § 12, odst. 5., s. 8.

¹⁶ Norma ČSN 73 0401. Názvosloví v geodézii a kartografii. Praha: Český normalizační institut, 1989, 111 s.

¹⁷ NOVOTNÁ, Eva a Alena VONDRÁKOVÁ. Zpřístupnění a užití digitalizovaných kartografických děl. *Geografické rozhledy*. 2012, roč. 22, č. 2, s. 1-4.

Zmenšením nebo zvětšením mapy se totiž měřítko změní. Lidé, kteří je přebírají z jiných zdrojů si mnohdy ani neuvědomují, že kartografická díla také někdo vytváří. Považují je za jakýsi společný majetek, běžnou součástí veřejně dostupných informací. Ale i autoři map mají právo na ochranu svého díla.

Ochrana děl

Autorská ochrana se vztahuje nejen na celkově dokončené dílo, ale i na jeho části.

Doba ochrany **majetkových práv** trvá, pokud autor žije a ještě 70 let po jeho smrti. U anonymních nebo pseudoanonymních děl trvá ochrana 70 let od posledního vydání díla jejich zveřejnění. Pokud dojde k první publikaci díla po uvolnění autorských majetkových práv, autorské dílo je znovu chráněno po dobu 25 let. Výjimečná ochranná lhůta měla být podnětem k vydání nově nalezených a nevydaných děl, například rukopisů. Takové znovunalezené dílo musí splňovat následující podmínky: musí jít o autorské dílo (podle par. 2 AZ),¹⁸ musí jít o dílo, které nebylo dosud zveřejněno nebo zpřístupněno veřejnosti a u něhož již uplynula doba trvání autorských práv. Pokud ale autor vyjádřil za svého života vůli, že jeho dílo nesmí být po smrti vydáno, je třeba tento požadavek respektovat.¹⁹

Plánovaná novela autorského zákona²⁰ upravuje § 28 o volném dílu a prvním zveřejnění dosud nezveřejněného díla. Ustanovení chránící 25 let nezveřejněné dílo má být převedeno do nakladatelských práv do § 87a. Práva nakladatele trvají 50 let od vydání díla.²¹

Výjimky z ochrany autorských děl

Kromě autorsky volných děl se autorská ochrana nevztahuje na užití díla pro osobní potřebu a na užití podle bezplatné zákonné licence.²² Ochrana autorského zákona nepodléhá rozmnožení na papír pro vlastní potřebu, citace díla, použití díla při vyučování nebo vědeckém výzkumu. Další možnost volného použití děl je při propagaci výstavy uměleckých děl. Úřední a zpravodajské licence se vztahují na možnost užití děl pro účely soudní, veřejné bezpečnosti, zpravodajství, médií nebo projevů a přednášek. Dílo je možné volně použít také při občanských nebo náboženských obřadech a při školních představeních.

Knihovní licence pak umožňuje zhotovit knihovnám, archivům, galeriím a školám kopii díla pro archivní účely nebo půjčovat vysokoškolské kvalifikační práce na místě samém pro výzkumné účely.²³

Zaměstnanecké dílo

¹⁸ viz poznámka č. 4, § 2, s. 5.

¹⁹ ŠULC, Petr a Aleš BARTOŠ. *Autorské právo: v otázkách a odpovědích*. Praha: Pierot, 2012. 233 s. ISBN 978-80-7353-223-9.

²⁰ Ministerstvo kultury předložilo na jaře 2013 vládě k projednání návrh novely autorského zákona. Cílem novely je transponovat do českého právního řádu dvě směrnice Evropské unie. Viz <http://www.mkcr.cz/cz/autorske-pravo/navrh-novely-autorskeho-zakona-predlozen-vlade-171520/>

²¹ Ministerstvo kultury ČR. *Autorský zákon úplně znění* [on-line]. Praha : MK ČR, 2007 [cit. 12. 5. 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/cz/autorske-pravo/navrh-novely-autorskeho-zakona-predlozen-vlade-171520/>

²² ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. viii, 196 s. Právo pro denní praxi. ISBN 80-251-1090-7.

²³ viz poznámka č. 4, § 37, s. 14.

Díla vytvořená v rámci pracovního poměru jsou tzv. zaměstnanecká a mají zvláštní režim ve prospěch zaměstnavatele. Zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorská majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo služebního vztahu k zaměstnavateli.²⁴ Rozlišuje se autorská tvorba v pracovním poměru a mimo něj. Rozdíl je v materiálních podmínkách. Zaměstnanec nemusí uhradit náklady, které jsou pro jiné autory zátěží. Vzniku autorského díla musí předcházet jiný právní úkon, tj. uzavření pracovní smlouvy nebo přijetí objednávky. Nemusí být předem sjednáno, že zaměstnanec bude vytvářet autorská díla, ale je nutné, aby dílo bylo vytvořeno v rámci sjednaného druhu práce. Zaměstnavatel vykonává pouze výlučná majetková práva. Právo výkonu majetkových práv může zaměstnavatel převést na třetí osobu pouze se svolením autora.²⁵ Počítačové programy a databáze i kartografická díla, která nejsou kolektivními díly, se považují za zaměstnanecká díla i v případě, pokud byla vytvořena na objednávku. Osobnostní práva náleží autorovi. Autorské právo autora je ale omezeno v oblasti rozhodování o zveřejnění nebo nezveřejnění díla a v právu na nedotknutelnost díla. Zákon předpokládá, že zaměstnanec souhlasí s následnými úpravami díla ze strany zaměstnavatele.²⁶ Ukončení pracovního poměru nemá vliv na výkon autorských práv.²⁷

Kolektivní dílo

Kolektivní dílo je výsledek tvůrčí činnosti několika autorů, ale oproti soubornému dílu nejsou jednotlivé příspěvky autorů samostatnými díly. Je vytvářeno pod vedením fyzické nebo právnické osoby a na veřejnost uváděno pod jejím jménem. Majetková práva kolektivních děl trvají 70 let od zveřejnění.²⁸ Kolektivní díla vytvořená na objednávku se považují za díla zaměstnanecká a objednatel je považován za zaměstnavatele. Investorovi tedy vzniká oprávnění k výkonu výlučných majetkových autorských práv ke kolektivnímu dílu a jsou též omezena některá výlučná osobnostní práva autorů. Investor je rovněž legitimován k ochraně autorského práva. Zhotoviteli tvůrčího příspěvku do kolektivního díla vzniká právo na dodatečnou odměnu, pokud se odměna vyplacená autorovi dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití kolektivního díla.²⁹ Mezi tato díla nepatří díla audiovizuální.

Školní dílo

Škola má právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla. Autorské dílo vytvořené ke splnění povinností vyplývajících ze vztahu studenta ke škole je dílo školní. Student zůstává autorem. I toto dílo má výjimku z ochrany autorských děl ve prospěch školy. Škola je ve vztahu ke svým studentům v postavení uživatele díla vytvořeného žákem či studentem. V případě užití takového díla školou platí povinnost obstarat si licenční smlouvu pro takové užití a naopak student je oprávněn užít své dílo nezávisle či poskytnout dílo třetí osobě.³⁰ Autor tedy může poskytnout

²⁴ Ibidem, § 58, s. 20.

²⁵ CHALOUPOKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xii, 477 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.

²⁶ ŠULC, Petr a Aleš BARTOŠ. *Autorské právo: v otázkách a odpovědích*. Praha: Pierot, 2012. 233 s. ISBN 978-80-7353-223-9.

²⁷ CHALOUPOKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xii, 477 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.

²⁸ viz poznámka č. 4, § 59, s. 21.

²⁹ TELEEC, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. xviii, 971 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4. S. 571.

³⁰ Ibidem, s. 574.

další licenci k užití díla, není-li to v rozporu se zájmy školy. Škola může od autora požadovat v souvislosti s poskytnutím licence příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila. Pokud by šlo o výdělečné užití školního díla, je třeba uzavřít licenční smlouvu.³¹ Účast pedagoga na vytvoření díla může být pouze v rovině školitele. Pokud dojde ke spoluautorství, pak jde zároveň o školní i zaměstnanecké dílo. Autorské dílo studenta může užit pouze škola, kde student dílo vytvořil, nikoliv jiná škola. Rigorózní a habilitační práce nejsou školními díly, ale může jít o zaměstnanecká díla. Také student univerzity třetího věku není studentem z hlediska autorského zákona.³²

Osířelá díla

Novela autorského zákona řeší také problematiku osířelých děl. Předpokládá se, že důvodem je uvolnění většího množství děl pro zveřejnění v rámci evropské digitalizace. Za osířelé dílo se považuje dílo tehdy, není-li určen jeho autor, nebo i když je určen, není nalezen ani po provedení důsledného vyhledávání podle § 27b zaznamenaného způsobem stanoveným tímto zákonem.³³ Novela autorského zákona umožňuje v § 37a knihovnám, sbírkám, muzeím a galeriím rozmnožit pro účely digitalizace, zpřístupnění, indexace, katalogizace, uchovávání nebo obnovy osířelá díla v podobě knih, časopisů, novin nebo jiných písemností nebo osířelé dílo kinematografické nebo audiovizuální, které je součástí jejich sbírek. V zákonném výčtu osířelých děl bohužel není uvedeno kartografické dílo.³⁴ Toto ustanovení se tedy na poměrně častý případ osířelých map nevztahuje.

Užití autorského díla: autorská licence

Užití autorského díla je možné v písemné nebo ústní formě na základě smlouvy, jejíž obsahové náležitosti stanoví zákon. Smluvní strany licenční smlouvy jsou poskytovatel licence a nabyvatel licence. Poskytovatel licence, fyzická nebo právnická osoba, může být autor, dědic autora nebo osoba vykonávající majetková autorská práva (zaměstnavatel autora). Tato smluvní strana se obvykle nazývá poskytovatel. Nabyvatel může být fyzická nebo právnická osoba, která chce dílo užit.³⁵

Licenční smlouvou autor nabyvateli poskytuje oprávnění k výkonu práva dílo užit k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, není-li sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu. Nabyvatel je povinen licenci využít. Smlouva vyžaduje písemnou formu, poskytuje-li se jako licence výhradní.³⁶

³¹ CHALOUPOKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xii, 477 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.

³² ŠULC, Petr a Aleš BARTOŠ. *Autorské právo: v otázkách a odpovědích*. Praha: Pierot, 2012. 233 s. ISBN 978-80-7353-223-9.

³³ viz poznámka č. 4, § 27, s. 11.

³⁴ RICHTER, Vít a Zdeněk MATUŠÍK. *Novela autorského zákona a knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna, 2013[cit. 20. 5. 2013]. 49 s. Dostupný z WWW:http://www.svkos.cz/data/soubory/az_2013_brezen_ostrava.pdf

³⁵ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. viii, 196 s. Právo pro denní praxi. ISBN 80-251-1090-7.

³⁶ viz poznámka č. 4, § 46, s. 18.

Poskytnutím licence nezanikají osobnostní autorská práva. K úpravě, změně díla, k jeho spojení s jiným dílem a zařazení do díla souborného je potřeba souhlasu autora.³⁷

Výhradní a **nevýhradní** licence jsou definovány § 47 Autorského zákona. Pokud není ve smlouvě definováno o jakou licenci se jedná, předpokládá se, že jde o nevýhradní licenci. **Výhradní** licence omezuje autorovo právo poskytnout licenci třetí osobě, a dokonce i on sám nesmí užít dílo způsobem, ke kterému udělil licenci.³⁸

Naopak toto právo má u **nevýhradní** licence, u níž může také poskytovat licence třetím osobám. Nevýhradní licence získaná před nabyvatelem před následným získáním výhradní licence třetí osobě zůstává zachována, pokud není mezi autorem a nabyvatelem nevýhradní licence sjednáno jinak. Smlouva, kterou autor poskytne třetí osobě licenci v době, kdy trvá výhradní licence nabyvatele k těmto užitím, je neplatná, ledaže nabyvatel výhradní licence k uzavření takové smlouvy udělí písemný souhlas.³⁹

Jak je to s poskytnutím oprávnění třetí osobě ze strany nabyvatele? Pokud je to sjednáno ve smlouvě, může nabyvatel poskytnout tzv. **podlicenci** třetí osobě. Nabyvatel podlicence má pak stejná práva a povinnosti jako držitel licence a v případě porušení osobních autorských práv je odpovědný přímo autorovi. Licenci je možné též postoupit, jde o případ, kdy se změní osoba nabyvatele.⁴⁰ O osobě, již byla licence postoupena, je nutné bez odkladu informovat autora.⁴¹

Licenční smlouva může být úplatná i bezúplatná. Důležitou náležitostí je tedy stanovení **odměny**.⁴² Může se objevit ve čtyřech verzích, jako: pevně stanovená, výnosová, obvyklá nebo bezúplatná.⁴³ Odměna se poskytuje za udělení oprávnění užití díla ne za užití díla. Autor, jehož dílo bylo užito neoprávněně, má nárok na zaplacení dvojnásobku odměny.⁴⁴

Licenční smlouva by měla vždy obsahovat informace o způsobu užití díla, tedy zda je licence neomezená pro všechny způsoby užití nebo omezená pouze pro některý způsob užití. Další důležitou náležitostí smlouvy⁴⁵ je rozsah užití podle území, času a množství užití.⁴⁶

Zákonnou domněnku pro případ, že nejsou přesně stanoveny náležitosti licenční smlouvy, stanoví § 50 autorského zákona. Obecně pak platí, že licence je poskytnuta ke způsobům užití sjednaným podle smlouvy, na území ČR, na jeden rok a pro obvyklé množství.

³⁷ CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xii, 477 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.

³⁸ viz poznámka č. 4, § 47, s. 18.

³⁹ Ibidem, s. 18.

⁴⁰ CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xii, 477 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.

⁴¹ viz poznámka č. 4, § 48, s. 18.

⁴² viz poznámka č. 4, § 49, s. 18..

⁴³ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. viii, 196 s. Právo pro denní praxi. ISBN 80-251-1090-7.

⁴⁴ CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xii, 477 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.

⁴⁵ Vzory licenčních smluv typu: Smlouva o užití autorského díla, Smlouva o vytvoření autorského díla a jeho užití obsahuje dílo M. Šebelové, 2006.

⁴⁶ viz poznámka č. 4, § 46, s. 18.

Odstoupení a výpověď licenční smlouvy definuje Autorský zákon jako odstoupení autora pro nečinnost nabyvatele nebo pro změnu autorova přesvědčení. Kromě toho se mohou obě strany dohodnout na výpovědi smlouvy. Licence se poskytuje na dobu určitou; nejdéle na dobu trvání majetkových práv.⁴⁷ 1. 1. 2014 nabývá účinnosti nový občanský zákoník, který obsahuje i úpravu licenční smlouvy a bude mít vliv na účinnost ustanovení týkajících se úpravy licenčních smluv.⁴⁸ Licence zaniká smrtí nabyvatele u fyzické osoby, u právnické osoby práva přechází na právního nástupce.⁴⁹

Zvláštní ustanovení má licenční smlouva nakladatelská, jež se vztahuje pouze na díla slovesná, hudebně dramatická, hudební, výtvarná nebo fotografická k jejich rozmnožování a rozšiřování.⁵⁰ Nevztahuje se tedy na díla kartografická.⁵¹ Tato smlouva je uzavírána vždy jako výhradní licence, což ale neplatí pro periodika.

Svolení k užití **státního mapového díla** uděluje jeho správce, jenž je stanoven Českým úřadem zeměměřičským a katastrálním (dále ČÚZK) a jenž je zveřejněn ve Zpravodaji ČÚZK.⁵²

Praktické možnosti užití

Možnosti užití autorsky chráněných děl pomocí licencí se v paměťových institucích nabízí opravdu široká škála. Asi nejširší proud současnosti je spojen s digitalizací chránící původní dokumenty, ale zpřístupňující je veřejnosti. Například projekt GEOBIBLINE Knihovny geografie PřF UK využívá licencí k užití digitálních plných textů článků. Od redakcí se získávají licenční smlouvy a rozhodnutí o délce embarga, tedy doby, po kterou má být plný text blokován. Digitální články jsou na vyžádání zaslány Knihovně geografie, kde se nahrají na digitální úložiště Přírodovědecké fakulty. Přednostně probíhá katalogizace těchto článků do databáze GEOBIBLINE, kde bylo excerpováno 45 titulů, z nichž 21 má připojené plné texty (většinou od prvních ročníků).⁵³ V lednu roku 2013 byla dokončena retrospektivní katalogizace titulu *Geodetický a kartografický obzor*, který byl v letech 1913-1939 vydáván pod názvem **Zeměměřičský věstník**, v letech 1940-1950 jako **Zeměměřičský obzor** a v letech 1951-1954 se změnil na **Zeměměřičství**. Celkem bylo zkatalogizováno **1026 článků** z let 1913-1954. Byla uzavřena licenční smlouva. Ročníky titulů jsou k dispozici v elektronické podobě, ale pouze jako celek. Knihovna geografie tedy musí soubory importovat, rozdělit na jednotlivé články a uložit na server. Teprve poté se mohou připojit. Jde o operaci časově náročnou a zdoluhavou, ale výsledek stojí za vynaložené úsilí. Uživatelé mohou vyhledávat podle oblíbených věcných polí a plný text článků je jim k dispozici kdekoli na

⁴⁷ KRÍŽ, Jan et al. *Autorský zákon a předpisy související: komentář: podle stavu k 1. 9. 2005*. 2. aktualiz. vyd. Praha: LINDE, 2005. 792 s. ISBN 80-7201-546-X.

⁴⁸ CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xii, 477 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.

⁴⁹ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. viii, 196 s. Právo pro denní praxi. ISBN 80-251-1090-7.

⁵⁰ viz poznámka č. 4, § 56, s. 20.

⁵¹ KRÍŽ, Jan et al. *Autorský zákon a předpisy související: komentář: podle stavu k 1.9.2005*. 2. aktualiz. vyd. Praha: LINDE, 2005. 792 s. ISBN 80-7201-546-X.

⁵² NEUMANN, Jan. Aktuální otázky uplatnění autorského práva v prostředí státních mapových děl. S'96, *Přil.* 1996, roč. 7, č. 46.

⁵³ NOVOTNÁ, Eva. *Geografická bibliografie ČR on-line: GEOBIBLINE*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2011, 151 s. ISBN 978-80-7080-773-6.

Internetu. V roce 2013 je plánován analytický popis geografických titulů *AUC Geographica, Acta onomastica, Geografie a Geografické rozhledy*.

V bibliografickém záznamu v poli poznámek se objevuje informace o copyrightu příslušné korporace. Objekty se pak připojují pomocí modulu ADAM⁵⁴ firmy Ex Libris přímo ke katalogizačním záznamům. Jsou opatřeny informací o možnostech využití pro osobní nekomerční potřebu.

Vysokoškolské kvalifikační práce zveřejňuje většina českých vysokých škol od roku 2010. Se studenty jsou uzavírány licenční smlouvy na školní díla. Problém je se staršími pracemi, kde se jen obtížně a výjimečně dohledávají autoři (osiřelá díla). Z tohoto důvodu se zatím nezpřístupňují. V řadě případů teoretických děl o kartografii práce obsahují cenné mapové přílohy, plánky nebo 3D modely na klasickém papírovém nosiči, ale i v digitální podobě. Dostupnost plných textů vysokoškolských kvalifikačních prací v databázi GEOBIBLINE je zajištěna i pro externí badatele. Pokud se přihlásí, mohou jako registrovaní uživatelé pracovat s plnými texty.

Nově se uvažuje také o zveřejnění výstav a posterů z Knihovny geografie. Ty byly již popsány v katalogizačních záznamech, digitální kopie nahrány do Digitálního univerzitního repozitáře a nyní se získávají licenční smlouvy s autory.

Dílo profesora Karla Kuchaře

V roce 2012 se podařilo uzavřít licenční smlouvu se synem profesora Karla Kuchaře⁵⁵.

Právní zástupce musel prověřit nejprve, zda není dílo spravováno kolektivním správcem. Poté bylo nutné zajistit notářské rozhodnutí o dědictví. Poskytovatel na základě právního stavu zjištěného Geografickou knihovnou a doloženého úředně ověřenými listinami pořízenými v archivu spisovny Městského soudu v Praze prohlásil, že jakožto jediný dědic autorských práv po svém otci prof. Karlu Kuchařovi je na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ve spojitosti s rozhodnutím Státního notářství pro Prahu 2 jediným dědicem autorských práv po svém otci prof. Karlu Kuchařovi. Jako takový byl oprávněn volně a bez omezení nakládat se slovesnými díly z oboru kartografie, grafickými vyobrazeními map včetně jejich textových a výtvarných součástí vytvořenými prof. Karlem Kuchařem.

⁵⁴ Aleph Digital Asset Modul (ADAM) je speciální modul, který umožňuje knihovnám pracovat s digitálními objekty a metadaty v prostředí knihovního systému ALEPH 500.

⁵⁵ Karel Kuchař (1906-1975). Profesor, významný fyzický geograf a kartograf. 50 let spjat s Mapovou sbírkou též jako její ředitel. V letech 1946-1957 redigoval časopis *Kartografický přehled*. Byl autorem školních zeměpisných atlasů, příručních i nástěnných map a kartografických skript. Vedl redakci československého národního atlasu (1966), byl redaktorem *Československého vojenského atlasu*. Zásadní podíl měl i na unikátní historické kartografické edici a jejím pokračování *Monumenta cartographica Bohemiae* (V. Švampera a B. Šalamon). S A. Dvořáčkovou popsal Mollovu mapovou sbírku v Brně, shromažďoval odborné popisy starých map, atlasů a globů.

Obr. 1 Profesor Karel Kuchař věnoval přípitek svému synovi, který žil v USA v emigraci. Na rubu fotografie je napsáno: "To přede mnou je plastická mapa Salt Lake City. 22/9 72."

Byla připravena podrobná bibliografie díla⁵⁶ profesora Kuchaře a z ní byla odstraněna díla se spoluautory (pokud jsou jejich díla autorsky chráněná nebo pokud o nich nemáme informace, takže nevíme, zda jsou nebo nejsou chráněná), díla vydaná v zahraničí a díla chráněná nakladatelskou licencí (vydaná po roce 1963). Ta se stala přílohou Smlouvy o poskytování, uchovávání, zpracování, vytvoření a zpřístupňování dat uzavřené mezi dědicem Karlem Kuchařem a Knihovnou geografie PřF UK.

Kuchařovo dílo lze rozčlenit na monografie, učebnice a skripta, články, recenze, novoročenky, mapy, glóby a archivní dokumenty. V roce 2012 byla zahájena digitalizace děl. Excerpoval se časopis *Kartografický přehled* vydávaný Mapovou sbírkou. K článkům byly připojeny plné texty K. Kuchaře. V současnosti pokračuje skenování textů a postupné připojování k bibliografickým záznamům. V databázi GEOIBLINE se plné texty najdou zadáním rešeršního dotazu v menu *Vyhledávání z různých polí*. Zvolí se: Kuchař, Karel v poli autor. Výsledkem bude 456 záznamů. Do pole *Bez rozlišení* se zapíše *Kartografický přehled* s proximitními operátory napravo: *Blížkost slov*, zaškrtně se políčko *Ano*. Výsledek přinese 125 bibliografických záznamů. Napravo se nachází externí vazba. Pokliknutím na ni bude získána informaci o možnostech použití a přístup k plnému textu. Předpokládá se, že v roce 2013 bude dokončena digitalizace díla profesora Kuchaře. Tentýž rok je spojen s uzavřením licenční smlouvy s dědicem Anny Dvořáčkové. Je spoluautorkou významné monografie o Mollově mapové sbírce v Brně.⁵⁷ Bohužel většina map K. Kuchaře byla vytvořena společně s J. Jankou⁵⁸. Jeho dědice se zatím nepodařilo dohledat. Kromě zveřejnění v databázi GEOIBLINE se vytváří samostatný webový portál K. Kuchaře.

⁵⁶ MUCHA, Ludvík. Život a dílo profesora Karla Kuchaře. *Acta Universitatis Carolinae. Geographica*. 1976, roč. 11, suppl., s. 9-28.

⁵⁷ KUCHAR, Karel a Anna DVOŘÁČKOVÁ. *Mapová sbírka B. P. Molla v Universitní knihovně v Brně*. 1. vyd. Praha: SPN, 1959, 564s.

⁵⁸ Jaromír Janka. Kartograf a geograf, narozen 19. 8. 1908 v Praze, zemřel 29. 1. 1976 v Praze.

Geografická bibliografie ČR online

Výsledky dotazu: Slova-Aut/korp/akce= kuchař karel AND Slova-Všechna pole= kartogr

#	Autorka	Název	1957	1956
1	Kuchař, Karel, 1906-1975	Život a dílo Jana Lipského ze Sedičného / Karel Kuchař		
2	Kuchař, Karel, 1906-1975	[The international pocket atlas] / Karel Kuchař		
3	Kuchař, Karel, 1906-1975	Současné práce a problémy naší kartografie : referát předn...		
4	Kuchař, Karel, 1906-1975	Zalteriho kopie Klauďánovy mapy / Karel Kuchař	1957	KP 1957 11 Kuchař Zalteriho kopie klauďánovy
5	Kuchař, Karel, 1906-1975	[Kartografie] / Karel Kuchař		1956 KP 1956 10 Kuchař Kartografie
6	Kuchař, Karel, 1906-1975	[Atlas des formes du relief] / Karel Kuchař		1956 KP 1956 10 Kuchař Atlas des formes
7	Kuchař, Karel, 1906-1975	Několik nových map maďarské kartografie / Karel Kuchař		1956 KP 1956 10 Kuchař Několik nových map

ZALTERIHO KOPIE KLAUDYÁNOVY MAPY
KAREL KUCHAR

Význam, který má Klauďánova mapa Čech nejen jako kartografická památka zachycující obraz naší vlasti z počátku 16. století, ale i ze širšího hlediska vývoje evropské kartografické práce, nás opravňuje zabývat se také jejími domácími i zahraničními kopiemi. Některé z nich přispěly k tomu, že se Klauďánovo pojetí mapy Čech rychle rozšířilo po tehdejší vzdělané svět, jiné neměly tak pronikavý vliv a nebyly ani v novější době podrobněji studovány. O domácích rukopisných kopiích ze starší doby jsem psal při vydání Klauďánovy mapy v díle Monumenta cartographica Bohemiae (1936), o basilejských dřevorezách otisků v Münsterových dílech jsem se podrobněji zmínil při příležitosti 400. výročí českého vydání Kosmografie (1954).

Při přípravě nového vydání Monumenta nemohu ponechat bez povšimnutí kopii vyřtou do mědi benátským tiskařem Bologninem Zalterim, na niž již před 30 lety upozornil prof. Rob. Almagià,¹ ale již se u nás nikdo zevrubněji nezabýval.

Zalteriho mapa je důležitá jako doklad, že vedle Šebestiána Münstera použili i jiní cizí kartografové tištěné Klauďánovy mapy jako předlohy pro svoji práci. Při této příležitosti chci upozornit také na malou zajímavou rukopisnou zprávu...

Obr. 2. Ukázka vyhledání plných textů Karla Kuchaře z titulu *Kartografický přehled* v databázi GEOBIBLINE.

Závěr

Autorsky chráněná kartografická díla lze užít po uzavření licenční smlouvy s autorem, popřípadě se spoluautory. Toto se nevztahuje na díla volná, tj. 70 let od smrti autora nebo na díla anonymní, pseudonymní či kolektivní (platí 70 let od oprávněného zveřejnění díla). Zvláštní ustanovení se vztahují na zaměstnanecká a školní díla. U obou typů zůstávají zachována osobnostní autorská práva, ale majetková práva vlastní buď zaměstnavatel, nebo je může získat škola uzavřením licence. Rozlišuje se výhradní a nevýhradní licence. U výhradní licence autor nesmí poskytnout licenci třetí osobě a sám nesmí použít dílo tak, jak povolil ve smlouvě. U nevýhradní licence je to naopak dovoleno. Novela autorského zákona bude řešit problematiku osiřelých děl, kdy není znám autor nebo se nepodaří dohledat ani autora ani dědice k získání licence. Pak bude umožněno po splnění rešeršních povinností a zápisu díla do registru osiřelých děl toto dílo zveřejnit například v digitální podobě. Novela zákona ale mezi typy dokumentů osiřelých děl nejmenuje kartografická díla, kterých je ve sbírkách velké množství.

Paměťové instituce mohou využít licenčních smluv pro další možnosti zveřejnění svých sbírek, zejména elektronicky. V rychlém procesu digitalizace knihoven, archivů, muzeí a sbírek mohla být mnohdy vyčerpána možnost zveřejnění volných děl a vytváří se stálý tlak na prezentaci novějších částí fondu ať prostřednictvím katalogů, na webových stránkách nebo ze zvláštních webových aplikací. V tomto případě bude uzavírání licencí žádoucí, i když jde o proces pomalý. Často je také nutné začít hledáním u kolektivních správců jako je Dilia. Vzory smluv nabízejí mnohé veřejně dostupné dokumenty. Nejobtížnější bývá najít autora, spoluautory nebo dědice, přesvědčit je o nutnosti zveřejnění díla a uzavřít s nimi licenční smlouvu. Dědice je bohužel nutné obtěžovat

s prosbou o dohledání notářského rozhodnutí o dědictví, jehož součástí bývají informace o autorských právech. Je-li to v možnostech paměťové instituce, je možné jim pro zrychlení procesu nabídnout právní podporu.

Knihovny, muzea, galerie a sbírky tak mohou ale zásadně rozšířit záběr pro zveřejnění digitalizovaných dokumentů, které by jinak čekaly bez povšimnutí další desetiletí v depozitářích a archivech.

Literatura

1. *Autorský zákon: komentář a předpisy související: podle stavu k ...* Česko. Praha: Linde, 2005. 792 s.
2. Česko. *Autorské právo; Průmyslová práva: autorský zákon, užité a průmyslové vzory, vynálezy a zlepšovací návrhy, ochranné známky, označení původu, topografie polovodičových prvků, biotechnologie, odrůdy rostlin, patentoví zástupci, vymáhání práv, vybraná ustanovení souvisejících předpisů, přehled mezinárodního a evropského práva duševního vlastnictví: podle stavu k 19.10.2009.* Ostrava: Sagit, 2009. 224 s. ÚZ; č. 752. ISBN 978-80-7208-767-9.
3. CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: komentář.* 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. xii, 477 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-432-2.
4. *Norma ČSN 73 0401. Názvosloví v geodézii a kartografii.* Praha: Český normalizační institut, 1989, 111 s.
5. KŘÍŽ, Jan et al. *Autorský zákon a předpisy související: komentář: podle stavu k 1.9.2005.* 2. aktualiz. vyd. Praha: LINDE, 2005. 792 s. ISBN 80-7201-546-X.
6. KUCHAR, Karel a Anna DVOŘÁČKOVÁ. *Mapová sbírka B.P. Molla v Universitní knihovně v Brně.* 1. vyd. Praha: SPN, 1959, 564s.
7. MALIŠ, Miroslav. Autorské právo a kartografické dílo. *Geodetický a kartografický obzor*, 1996, 42(10), s. 214-216. ISSN 0016-7096.
8. Ministerstvo kultury ČR. Autorský zákon úplně znění [on-line]. Praha : MK ČR, 2007 [cit. 12. 5. 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/cz/autorske-pravo/navrh-novely-autorskeho-zakona-predlozen-vlade-171520/>
9. Ministerstvo kultury ČR. Novela autorského zákona v bodech [on-line]. Praha : MK ČR, 2007 [cit. 12. 5. 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/cz/autorske-pravo/navrh-novely-autorskeho-zakona-predlozen-vlade-171520/>
10. MUCHA, Ludvík. Život a dílo profesora Karla Kuchaře = Professor Karel Kuchař, sein Leben und Werk. *Acta Universitatis Carolinae. Geographica.* 1976, roč. 11, suppl., s. 9-28.
11. NEUMANN, Jan. Aktuální otázky uplatnění autorského práva v prostředí státních mapových děl. *S' 96, Příl.* 1996, roč. 7, č. 46.
12. NOVOTNÁ, Eva, Base de datos GEOBIBLINE y su comparación con las bases geográficas existentes en el mundo. *El profesional de la información.* 2012, roč. 21, č. 3, s. 304-311. ISSN 1386-6710

13. NOVOTNÁ, Eva. Geografická bibliografie: nový nástroj pro kartografii. *Z dějin geodézie a kartografie. Sv. 221, VI. Dokumentace map a geografické literatury*. Praha: Národní technické muzeum, 2012, s. 127-131.
14. NOVOTNÁ, Eva. *Geografická bibliografie ČR on-line: GEOBIBLINE*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2011, 151 s. ISBN 978-80-7080-773-6.
15. NOVOTNÁ, Eva a Alena VONDRÁKOVÁ. Zpřístupnění a užití digitalizovaných kartografických děl. *Geografické rozhledy*. 2012, roč. 22, č. 2, s. 1-4.
16. OLEJÁR, Daniel, Richard OSTERTÁG a Martin STANEK. Informační bezpečnost a ochrana autorstva digitálních dokumentů. *Geodetický a kartografický obzor*. 1999, roč. 45, 7/8, s. 169-173. ISSN 0016-7096.
17. RICHTER, Vít a Zdeněk MATUŠÍK. Novela autorského zákona a knihovny [online]. Praha: Národní knihovna, 2013[cit. 20. 5. 2013]. 49 s. Dostupný z WWW: http://www.svkos.cz/data/soubory/az_2013_brezen_ostrava.pdf
18. ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. viii, 196 s. Právo pro denní praxi. ISBN 80-251-1090-7.
19. ŠULC, Petr a Aleš BARTOŠ. *Autorské právo: v otázkách a odpovědích*. Praha: Pierot, 2012. 233 s. ISBN 978-80-7353-223-9.
20. TELEČEK, Ivo a Pavel TŮMA. *Autorský zákon: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. xviii, 971 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4.
21. VONDRÁKOVÁ, Alena. *Autorské právo v kartografii a geoinformatice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci pro katedru geoinformatiky, 2012, 124 s. ISBN 978-80-244-3206-9.